

Na růžích (ne)ustláno

Na růžích ustláno, známé rčení, které využívá královnu květin ke spojení se štěstím, se spokojeností a s pohodou. Když o někom řekneme, že má na růžích ustláno, chceme tím vyjádřit své mínění, že ten člověk má pohodlný život, je bez starostí a šťastný, a že se mu někdo o takovou pohodu postaral. Ve starém Římě byla růže velmi v módě, význační Římané nosili na hlavách věnce z růží, růžemi se zdobilo celé město po vyhraných válkách a bohatí Římané se nejen koupali v lázni z růžové vody, ale okvětními plátky růží si nacpávali polštáře, podušky a pokrývky. Dokonce Kleopatra, když vítala ve svém paláci Antonia, nechala podlahu vystlat růžemi až do výše jednoho metru. V současné době se uvedené rčení používá spíše v negativním významu, a to v podobě, že někdo na růžích rozhodně ustláno nemá. Může se tak dítko kolemjdoucímu člověku, sousedovi, příbuznému, nebo i nám samotným.

Denně se pohybujeme po ulicích, náměstích, míjíme různá zákoutí, procházíme sídlištěm či mezi rodinnými domky, po rušných i klidných cestách. Všude okolo někdo bydlí. Večer, když se rozsvítí okna, nás může napadnout, co se za těmi svítícími okny a současně za zavřenými dveřmi odehrává.

Stojí za to si někdy položit otázku: Jak žijí obyvatelé domku, který je obklopen zahradou a u vchodu září záhon nádherných květin? Co se odehrává v pátém patře panelového domu, kde se pravidelně každý den večer mihají stíny postav za oknem? Jak žijí obyvatelé nájemního domu na rohu ulice?

Mají na růžích ustláno? Nebo je něco trápí? Jsou svázáni svým tajemstvím jako pevným opaskem?

Fenoménu domácího násilí

Ve společnosti Spondea se setkáváme s lidmi, jejichž trápením je přítomnost násilí v jejich rodině. Domácí násilí je fenomén, který, ač se v posledních letech o něm hodně píše a hovoří, stále zůstává skrytý za zavřenými dveřmi. Je to fenomén jakoby svázaný pevným opaskem a často pečlivě utajovaný před okolím dotčených rodin či párů.

Podle nového výzkumu, který v roce 2015 zadala Asociace pracovníků intervenčních center ČR, je povědomí české společnosti o domácím násilí poměrně dobré. Dle tohoto výzkumu si přes 90% respondentů myslí, že domácí násilí je rozšířený fenomén, který si zasluhuje pozornost, a zároveň se domnívají, že domácí násilí není vnitřní záležitostí rodiny, ale obětem je potřeba pomoci.

Tento výzkum také ukázal, že při úvahách o řešení domácího násilí lidé narážejí právě na jeho skrytost a jejich rozhodování, zda oběti pomoci či nikoli významně ovlivňuje fakt, že je těžké rozpoznat do-

mácí násilí od méně závažných rodinných potyček. Obtížnost rozpoznání domácího násilí respondenti také uvádí jako nejčastější překážku, která by jim bránila v nahlášení případu domácího násilí. Rozhodli jsme se tedy v tomto článku zveřejnit informace, které mohou k rozpoznání domácího násilí vést a možná i zvýšit počet těch, kteří se rozhodnou oběti násilí v rodině ve svém okolí pomoci.

Domácí násilí není možné zaměňovat za partnerskou hádku či „manželskou rozepří“. Při hádce proti sobě stojí dvě rovnocenné osoby, které jsou v podobném postavení. V případech domácího násilí jsou role nevyvážené a neměnné. Domácí násilí je fyzické, psychické, sexuální či ekonomické násilí mezi blízkými osobami žijícími společně v jedné domácnosti. Dochází k němu opakovaně zpravidla v soukromí, tedy „za zavřenými dveřmi“, mimo kontrolu společnosti. Pro domácí násilí je charakteristické, že intenzita násilných incidentů se stupňuje a role násilné a ohrožené osoby se nemění. Domácím násilím může být v různých životních situacích ohrožen každý člověk. V roli oběti se mohou ocitnout ženy i muži. Zvláště zranitelnou skupinou jsou děti, senioři a lidé s handicapem. Domácí násilí se může objevit ve vztahu partnerském, v manželství, mezi sourozenci, mezi dospělými dětmi a jejich rodiči nebo prarodiči. Osobou, která se násilí dopouští, může být kdokoliv. A to bez ohledu na věk, vzdělání, fyzickou sílu nebo společenské postavení.

Existují různé formy domácího násilí, které jsou však často propojené:

- Psychické násilí se vyskytuje ve všech případech, projevuje se ponižováním, zastrahováním, hrubým nadáváním, citovým vydrážděním (př. vyhrůžování rozchodem, sebevraždou, únosem dětí), či zesměšňováním, zejména před jinými lidmi. Zvláštní formou psychického týrání je sociální izolace. Oběti násilí bývá bráněno v kontaktu s rodinou a přáteli, jsou jí kontrolovány SMS zprávy, emaily i denní aktivity, je jí přikazováno například i to, jak se má chovat a co si oblékat.
- Nezřídka se přidává i fyzické násilí, které se objevuje v podobě fackování, bití, pálení, škracení, svazování, odprání spánku a jídla, ohrožování zbraní.
- Zvláště závažnou formou je pak sexuální násilí, které má podobu znásilnění, sexuálního napadání, donucení ke sledování pornografie či jiné nucení k sexuálním praktikám proti vůli oběti násilí.
- Pro ekonomické násilí je charakteristické neposkytování peněz na provoz domácnosti, znemožnění přístupu k rodinným příjmům, každodenní kontrola nákupů, zákaz chopení do práce

a tím udržování ekonomické závislosti na partnerovi nebo nucení k závazkům v podobě půjček.

- Pokračováním násilí ze strany bývalého partnera/partnerky může být stalking (nebezpečné pronásledování), kterému je oběť vystavena po ukončeném vztahu. Toto jednání se vyznačuje opakovaným obtěžováním oběti násilí formou osobního kontaktu, opakovaných obtěžujících telefonátů či SMS zpráv, zanechávání vzkazů, nechtěných dáreků apod. Kontakty mohou být výhrůžné a nenávislné, ale stejně tak zamilované nebo slibující změnu chování. Stalking je trestný čin a lze se proti němu bránit, i v případě, kdy mu nepředcházelo domácí násilí.

Dopady domácího násilí na rodinu

Kromě toho, že má domácí násilí vliv na jednotlivé členy rodiny (oběť násilí, osobu, která se násilí dopouští, přítomné děti), negativně působí i na celou rodinu jako systém. Rodina je tvořena vztahy mezi jednotlivými členy a domácí násilí tyto vztahy negativně ovlivňuje, ať už zažívají tito členové násilí na vlastní kůži nebo jsou „pouze“ přihlížejícími. V 84% domácností, kde se vyskytuje domácí násilí, vyrůstají děti, pro které se takové chování může stát chybným vzorem pro řešení problémů a modelem pro řešení konfliktů.

Periodicky opakující se násilí zanechává na dětech po určité době trvalé následky minimálně v podobě ztráty sebevědomí a opakovaného sebepodceňování. Vážné následky jsou pozorovatelné i u dětí, které jsou pouze svědky domácího násilí. Ačkoli se rodiče často domnívají, že děti o probíhající domácí násilí neví, opak je pravdou. Děti jsou velmi citlivé vůči rodinné atmosféře a dokáží vycítit, že se mezi rodiči něco děje. Dítě pak někdy samo sebe obviňuje za konflikty rodičů nebo může podobně jako oběť násilí pociťovat strach z osoby, která se násilí dopouští. Dítě může být také postaveno do role utěšitele a zpovědníka oběti násilí, čímž se stává dodavatelem potřeb pro svého rodiče. Důsledkem toho jsou pak dysfunkční vzorce chování ovlivňující jeho volby při výběru partnerů. Sourozence může výskyt domácího násilí paradoxně stmelit tím, že společně prožívají vše špatné, co se v jejich rodině odehrává. Někdy se dokonce starší sourozenec pasuje do role jakéhosi ochránce. Role ochránce však dětem nepřísluší, děti jsou těmi, kdo má být chráněn. Bohužel se i často stává, že dítě začne napodobovat násilné chování, kterého je doma svědkem. Jeho oběti se pak může stát sourozencem nebo osoba mimo rodinu, např. spolužák ve škole, dítě sousedů, apod.

Domácí násilí může mít i takovou podobu, kdy dítě je tím, kdo se násilného chování dopouští a týrá své rodiče. Je zřejmé, že je vztah mezi ním a jeho rodičem hluboce narušen. Násilné

dítě, a to nezletilé i zletilé, využívá své fyzické převahy i skutečnosti, že ho rodič nedokáže přestat milovat. Rodič má často tendenci dítě omlouvat a zlehčovat projevy domácího násilí. Situace bývá o to horší v případech, kdy má rodič zdravotní potíže a je na svém násilném dítěti závislý.

Pokud dochází v rodině k domácímu násilí, širší rodina o tom mnohdy ani neví a nemůže tedy pomoci situaci zlepšit. Oběť násilí má totiž často zakázáno své příbuzné kontaktovat, zároveň je však pro ni velmi obtížné představit si, že by se mohla se svým trápením svěřit komukoli jinému, i kdyby byl z rodiny. Prožívá pocity studu, viny a v neposlední řadě i strachu z následné reakce násilné osoby.

Můžeme pomoci?

Každý se může dostat do situace, kdy je dobré znát možnosti pomoci. O nejvhodnějším postupu je důležité se poradit s odborníkem. Domácí násilí je situace, kterou člověk těžko zvládne sám. Pomoc musí být odborná a nastavena individuálně pro každého ohroženého člověka podle jeho potřeb a dané situace. Případ od případu se také liší doporučená délka pomoci, někdy stačí jen několik setkání, jindy je nutná dlouhodobější péče. Osoby, které zažívají domácí násilí, se mohou obrátit na intervenční centra, která jsou ze zákona zřízena v každém kraji ČR. Intervenčním centra nabízejí pomoc právní, sociálně-právní a psychologickou. Oběti násilí je zde poskytnut prostor pro vyrovnání se s traumatem, které pro ni domácí násilí znamená. Pomoc dětem nabízejí krizová centra pro děti a dětské psychologové. Spondea, o.p.s., která je zřizovatelem intervenčního centra Brno má tým psychologů, kteří se věnují právě dětem jako svědkům či obětem domácího násilí.

Jak bylo řečeno výše, domácí násilí je jev, který zasahuje celý rodinný systém. Je tedy důležitá i terapie pro osoby, které se násilí dopouštějí. Místa nabízející pomoc lidem, kteří mají problémy s agresivitou, nejsou v ČR zatím rozšířená. Tato forma pomoci je však velmi smysluplná. Místo morálního odsouzení potřebují tito lidé najít jiné způsoby, jak ventilovat svůj vztek než je ubližování svým blízkým. V tomto jim mohou pomoci individuální psychologické konzultace i skupinová sezení. V České republice postupně vznikají specializovaná pracoviště, která s těmito osobami pracují. Jedním z nich je i Spondea, o.p.s.

Zdroj: www.nasilivrodine.cz,
www.spondea.cz, www.ic-brno.cz

Nastavení práce s celou rodinou zasaženou domácímu násilím umožňuje společnost Spondea kromě jiného také projekt podpořený nadací Open Society Fund z programu Dejme (že)nám šanci, který je financován z norských fondů.

PhDr. Dagmar Úlehlová